

Projekt Berättande

Att ge barnen en röst

Hönans utvärdering ht 2018 - vt 2019

Bakgrund

Vi ser ett stort behov av stöd och språklig stimulans hos vår barngrupp, på flera olika sätt/områden. Vi beslöt oss för att starta upp ett projekt som ska handla mycket om berättande. Vår tanke var att vi skulle använda oss mycket av olika slags sagor och berättelser, som underlag och utgångspunkt, men också bilder. Det skulle inte handla om ett rent sagoprojekt. Vi ville att det skulle genomsyra hela vår verksamhet, och inte bara ske under projekttid. Målet är att barnen ska uppleva sig själva som individer som är berättande, men då måste vi också ge dem stöd i deras språkutveckling och verktyg för att kunna berätta.

Det vi tar med oss från förra läsårets projekt Porträtt är hur viktigt vi tycker att det är att arbeta för att stärka självkänslan hos barnen. I vår förra utvärdering skrev vi: ”Vi vill våra barn ska känna att de duger som de är och att förstå att vi alla består av så många fler sidor än de man kan se. *Jag kan se ut på många olika sätt, men alla är jag.*”

Språk är inte bara nyckeln till en oändlig värld av verklighet och fantasi, språk är också makt. Språk är möjligheten att ta makten över sitt eget liv, att förstå, följa med och kunna påverka samhället. Att kunna välja utbildning, yrke och livsstil. Att kunna påverka sin egen och samhällets framtid. Demokrati.

Språket är inte bara möjligheten att kunna kommunicera med andra och att kunna påverka. Språket är också en förutsättning för att kunna utveckla det egna inre jagets tankar, känslor och idéer. Att existera, växa och utnyttja sin fulla potential. (Ur Skolvärlden, Karin Kers, gymnasielärare).

Saknar man språket kan man bli näst intill genomskinlig, identitetslös och sakna möjlighet att påverka sin egen situation.

Mål

Mål ifrån läroplanen/styrdokument: Förskolan ska...

- tillägna sig och nyansera innebörden i begrepp, se samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld.
- utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv
- utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp, samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra.
- utveckla intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner.
- utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa.
- utveckla sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama.

- utveckla fantasi- och föreställningsförmåga
(Ur Läroplan för förskolan, Lpfö 18)

Syfte

Vi vill med detta projekt stärka barnens språkliga förmåga och också deras identitet. Vår önskan är att alla barn i slutet av detta projekt ska kunna känna sig som någon som kan berätta (självförtroende, självkänsla). Vi vet också att detta är oerhört viktigt för skriv- och läsutvecklingen.

Metod

Vi vill skapa möten mellan barnen på olika sätt där barnen ges tillfällen till att samtala, berätta, återberätta, lyssna, reflektera och ställa frågor. Vår roll, som pedagoger, är viktig. Vi måste vara förebilder, och tänka på att använda ett rikt och varierat språk, och också vara goda lyssnare, som visar att vi tycker att det barnen vill berätta om är viktigt, och ställa följdfrågor. Vi måste också vara medvetna och ställa öppna frågor.

Vi pedagoger har en medvetenhet och försöker skapa många tillfällen för barnen att få berätta. Det kan vara under lunchen där vi låter varje barn berätta vad de till exempel har gjort under helgen eller på förmiddagen. I samlingsen ges många möjligheter att få berätta. Varje dag berättar två barn för kompisarna vilken lunch som serveras. Vi har en medvetenhet och iordningställer miljön så att det skapas många platser att få mötas och språka tillsammans.

Vi är medvetna vid val av sagor/berättelser och vill skapa magi kring berättarstunderna.

För att dessa läs- och berättarstunder ska bli tillfällen där barnen ska kunna känna delaktighet, få möjlighet att koncentrera sig och lyssna, där pedagogen ska kunna skapa en magisk stämning och också kunna samtala med barnen har vi valt att dela in barnen i mindre grupper, och att skapa ”rum”. Vi har också skapat material för att hjälpa till att skapa magi, som magiska askar, där man kan få ledtrådar, sagomiljöer m.m.

Vi har också tänkt att använda oss mycket av drama. Vi pedagoger har dramatiserat sagor och vi ser vilken lust det har väckts hos barnen av att dramatisera och berätta.

Forskning

- * Barn som tidigt ingår i språkgemenskaper där högläsning, berättande av sagor och diskussion av böcker praktiseras får bättre språk-, läs- och skrivutveckling senare i livet. (Skolverket)
- * 80% av vårt ordförråd kommer från tryckt text.

- * En sjuåring har ett ordförråd på ca 5000-7000 ord.
 - En sjuttonåring som har läst och/eller lyssnat regelbundet på texter har ca 50 000 – 70 000 ord i sitt ordförråd.
 - En sjuttonåring som inte läst och/eller lyssnat till texter har bara ca 15 000-17 000 ord i sitt ordförråd. (Mats Myrberg, professor i specialpedagogik, Stockholms universitet)
- * Att höra sagor berättas är en av vägarna till literacy (skriftspråkliga aktiviteter) och språkutveckling. Barnen lär sig berättandets struktur under tiden som det lyssnar...
- * Antalet föräldrar som högläser för sina barn har mer än halverats de senaste tio åren, i dag är det bara en tredjedel av alla föräldrar som regelbundet läser för sina barn jämfört med 70% för tio år sedan, enligt en undersökning av Läsrörelsen och Junibacken.

Förberedelse av projektet

Pedagogerna har läst på om aktuell forskning om högläsningens betydelse, berättande, pedagogens roll, boksamtal, vikten av ett rikt språk, eget sagoberättande...

Vi har förberett med material, miljö, urval av barnlitteratur...

Vi har intervjuat varje barn om deras erfarenheter av, känslor och tankar kring berättande: Vad är en saga? När brukar du lyssna på sagor? Hur känns det i kroppen när du lyssnar på sagor? Vad är det bästa med sagor? Vad är det du tycker om med att lyssna på sagor? Om du skulle göra en egen saga, vad skulle den handla om? Vem brukar berätta sagor för dig? När vill du berätta för andra?

Inledning av projekt

Vi ville skapa en gemensam uppstart av projektet för att alla barn skulle känna delaktighet. Vi valde att dramatisera sagan "Godnatt Alfons Åberg". Vi valde den boken för att vi medvetet ville visa på en annan familjekonstellation än den normativa. Det var också en enkel och tydlig berättelse, som vi tänkte skulle fånga alla barn. Vi lade stor vikt vid att bygga upp en miljö på scenen och vi bjöd in barnen med ett brev.

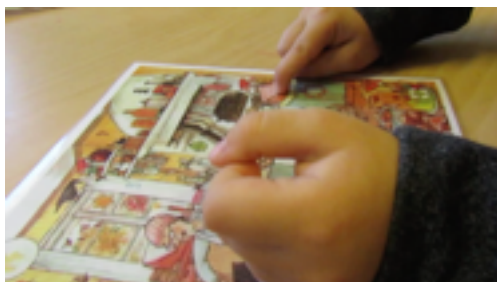
För att vi eventuellt ska kunna se en utveckling och ökad språklig förmåga hos barnen i slutet av projektet lät vi alla barn få studera en bild som vi pedagoger valt ut, och sedan få svara på frågor:

Vad tror du händer här?

Vilka personer/figurer ser du?

Vad gör de?

Vad tror du kommer att hända sen?

Hur gick vi vidare?

Barnen fick sedan själva spela/leka teatern. En pedagog stöttade barnen genom läsa sagan. Barnen erbjöds att spela teatern många gånger och kunde pröva olika roller. Hönan fick en förfrågan från Sporren om att spela föreställningen för dem och det gjorde fyra av våra barn i två olika föreställningar. Vi pedagoger ville även skapa en miljö där barnen kunde leka sagan i den fria leken.

Vi har låtit barnen få fördjupa sig i de sagor vi läst genom att få mötas i mindre grupper och ha boksamtal. Barnen har t.ex. fått fundera på vem/vilka som är huvudpersoner i berättelsen, var sagan utspelar sig, om det är något särskilt de tycker, eller inte tycker om, med berättelsen. Vi använder oss av boksamtal för att stimulera utvecklingen av läsförståelsen, och för att få barnen att reflektera över bokens innehåll, tolka bilder och också att få sätta ord på det. Vi tror att det leder till en större förståelse och ett ökat lärande.

Forskningen pekar på just nödvändigheten att själv producera språk för att tillägna sig det. Det räcker inte att enbart lyssna, som under traditionell högläsning eller läsning under vilan. Boken erbjuder en gemensam plattform för samtal och det sipprar in ord och begrepp från texten i det egna språket.

(Ur Boksamtal med bilderböcker, Agneta Edwards)

För att bredda barnens erfarenhet av vad teater kan vara så åkte vi med barnen på tre olika slags föreställningar. På UKK fick vi se teatern "Ester letar orkester" med Uppsala kammarorkester, en interaktiv teater på Uppsala Stadsteater samt en bioteater på Filmstaden.

Under första tiden av projekt hade vi sagosamlingar i mindre grupper, där vi berättade/dramatiserade sagor med figurer. Vi ville skapa tydlighet och bjuda in barnen till sagans magiska värld.

När vi pedagoger skulle välja nästa bok att jobba utifrån valde vi medvetet en saga där vi upplevde att det inte fanns några tydliga könsroller - där figurerna i sagan var olika djur: Gruffalon.

Vi började med att läsa boken och samtala om den i mindre grupper, för att göra barnen bekanta med sagan, och skapa förståelse.

Vi lät barnen få bekanta sig med de olika figurerna genom att få rita, skapa i lera och måla och delge varandra om skapandeprocessen i samlingar.

För att stimulera barnens fantasi och skapa magi och förväntan lät vi pedagoger Gruffalon lämna spår på avdelningen en natt.

Vad tror ni att det är för spår?

- Gruffalospår.

- Men den kan inte gå ut från boken och göra spår.
Det kanske var ett lejon som rymde från Afrika?

- Den kan klättra.

- Gruffalon skulle bygga en ny koja (inne på Hönan) till sig själv ut härifrån (boken) och göra spår.

Barnen fick dramatisera även denna saga. Vi erbjöd först de barn som inte varit med och spelat Alfonsteatern att få dramatisera. Även här lade vi stor vikt vid miljön och rekvisita, och lät barnen vara delaktiga i att ordningsställa. De fick tänka ut vilka kläder de behövde för sina roller och vi erbjöd de barn som ville att få teatersmink.

Några av de äldsta barnen fick göra pinndockor av figurerna från sagan och prova att spela dockteater.

Ett av barnen hade en idé om att vi skulle skapa en egen Sjumilaskog på Hönan. Vi pedagoger gav barnen förslaget att vi kunde skapa ett leklandskap på ett bord. Vi inledde med undersöka vilka erfarenheter barnen har av en skog och samtala om vad som finns där. Vi studerade också boken om Gruffalo närmare, för att se hur just Sjumilaskogen ser ut.

Barnen fick bygga upp en grund av hönsnät och papper maché, som de sedan målade och klistrade på stenar och pinnar. De gjorde också träd till landskapet.

Barnens egna sagor

I de intervjuer vi inledningsvis gjort med barnen var det många barn som uttryckte en vilja att berätta sagor, men få som ansåg sig kunna detta.

Kan vi se att barnens självkänsla stärks när de får skapa en egen saga som kan berättas?

I liten grupp, om ca två barn, fick några barn i uppgift att berätta en saga för en kompis och pedagog och sedan göra illustrationer till.

Vi pedagoger stöttade barnen i deras berättande, och ställde krav på att de skulle hålla sig till huvudberättelsen, dvs att inte sväva iväg alltför mkt, knyta ihop och få ett slut.

Vi pedagoger gjorde barnen uppmärksamma på att deras bild behövde stödja texten för att sagan skulle bli tydlig.

När de arbetat klart med sin saga fick de berätta och ”läsa” sagan för några kompisar.

Bokens dag

Ett barn hade ett önskemål om att barnen skulle få ta med sig varsin bok till Hönan. Vi pedagoger skickade ut information till föräldrar och bad dem hjälpa sina barn att göra ett medvetet val. Att de får låta sina barn tänka igenom varför de valde boken. Barnen fick i mindre grupper presentera sina böcker för varandra och pedagogerna läste sedan barnens böcker. Några barn valde att själva ”läsa” sina böcker.

Spår av projektet

Vi ser att många barn ofta väljer att spela teater för varandra i den fria leken. Vi ser då de hämtar inspiration från teatrar som de har sett, på förskolan och när de såg professionella föreställningar. Som att bjuda in, bygga upp miljö, rekvisita och påminna kompisarna om regler.

Något annat som vi pedagoger har uppmärksammat är att barnen i större utsträckning väljer att gå till soffan och titta i och läsa böcker. Vi ser också att barnen mer och mer läser böcker för varandra.

Sedan några barn fått skapa egna sagor och läst för kompisarna har flera barn uttryckt en önskan om att också få göra egna böcker, och några har ritat sagor under den fria leken.

Vi upplever att flera barn vill berätta i t.ex. samling och under lunch, och att framför allt de blygare barnen i större utsträckning räcker upp handen och visar att de vill delge sina tankar och teorier.

Barnens tankar om eget lärande

- *Att man kan stå upp och berätta sagan. Och man kan hålla upp sagan för att annars kanske inte dom som sitter långt kan se och dom kanske är korta. Dom*

andra kanske vill se sagan. Det blir orättvist om inte alla kan se. Då visar jag så till alla, så att alla ser.

Det som jag har fått lära mig är att sagor är ganska roligt. Och att det är ganska roligt att gå på teater som vi inte spelar.

Vad har du lärt dig när du spelar teater?

- Då har jag lärt mig det av mig själv. Jag tänker att vi bara övade, övade och övade. Sen så bara kunde vi det.

- När jag gjorde en egen bok så lärde jag mig att man skulle rita lika annars så kanske det inte blir en riktig bok. Jag är inte 100 procent säker men jag tror det.

Hur har du lärt dig berätta Alfonssagan?

- För några andra har läst den för mig och då lärde jag mig den.

- Jag har lärt mig att läsa. Jag har lärt mig att spela teater.

Hur lärde du dig att spela teater?

- För att så många har gjort det.

Analys

När vi har jobbat med teater har vi imponerats över barnens lust och förmåga till samspel och inlevelse. De tog uppgiften på stort allvar och visade respekt mot varandra. Vi har också häpnat över barnens tålamod i rollen som åskådare.

Det har varit tydligt att barnen har hämtat inspiration från dels de föreställningar som vi pedagoger gjort, och dels från de teaterbesök de åkt på. Till exempel har de lagt stor vikt vid att bjuda in, bygga upp miljö och göra överenskommelser med publiken. Vi blev glatt överraskade att även de lite blygare barnen, liksom de yngsta på avdelningen, ville dramatisera. De som tampas med språket kunde ta rollen som berättare på eget initiativ. De kunde prova olika roller, oavsett kön.

Vad lägger det till hos barnen att vi pedagoger skapar magi och förväntan kring sagofigurer? Det väckte lust till att fantisera och berätta och sagofigurerna besjälades. När Gruffalon lämnat spår inne på Hönan väcktes ett engagemang hos alla barn, och en vilja att hålla kvar vid sagofigurerna och all mystik och spänning. Barnen *ville* se magi överallt! Vi pedagoger ville visa barnen att vi också var nyfikna, överraskade, fascinerade och ville lämna öppet för barnens ideér och tankar. Barnens lust att fantisera drev sedan projektet vidare.

Barnen fick många tillfällen till språkande - i olika situationer och sammanhang: små och stora samlingar, under lunch, i grupper, i fria leken...

Barnen ställde sig många frågor: Hur hade han kommit ut ur boken? Varför tog spåren slut mitt i samlingsringen? Hur kunde det vara ett Gruffalospår på dörren till ateljén? Vem hade stökat till i ateljén? Varför hade Gruffalon kommit till Hönan? Var sov Gruffalon? Vad åt Gruffalon?

Vi reflekterade över hur lite det behövs för att barnen ska börja fantisera själva! Det här engagerade alla barn.

Vi såg att barnen hade lärt sig sagan, ibland ordagrant. Många av barnen ville härma/"läsa" själva/avsluta meningen när pedagogerna hade högläsning. Ofta kunde dessa barn vara de som annars tampas med språket.

Vad lägger till att vi bygger upp miljöer och lägger till t.ex. smink?

Vi pedagoger tror att det kan underlätta för de mer blyga barnen, eftersom fokus tas bort från deras egen person.

Ett barn uttryckte att det var tydligare när vi utvecklade rekvisitan på scenen och till skådespelarna samt lade till smink. Många barn uttryckte att det var roligt att t.ex. få sminka sig, och ville prova att spela de olika rollerna.

I de intervjuer vi gjort med barnen var det många barn som uttryckte en vilja att berätta sagor, men få som ansåg sig kunna detta. Några barn trodde sig kunna detta när de börjat skolan eller uppnått en viss ålder. Vi pedagoger ser att vi har ett viktigt uppdrag: att få barnen att förstå och känna att de själva kan påverka sin berättarförmåga - att det inte handlar om att man måste uppnå en viss ålder för att kunna berätta. Vi vill påvisa för barnen att berättande är mer än att läsa ordagrant vad som står i en bok: det kan vara att berätta fritt, dramatisera, berätta till bilder, delge erfarenheter, upplevelser, tankar och känslor till andra. Vi vill att barnen ska känna att det de har att säga är viktigt!

Vi har medvetet försökt skapa så många tillfällen för berättande som möjligt: i samlingen, under måltider, delge varandra vad man har gjort under förmiddagen, att barnen får berätta dagens lunch för varandra, boksamtal m.m. Vid alla dessa tillfällen tror vi att vi pedagoger är viktiga som förebilder: att vi lyssnar och visar att vi tycker att det barnet berättar är betydelsefullt. Det i sin tur leder till att barnen visar varandra respekt genom att lyssna, ställa frågor och visa intresse. Vi tror också att fler barn vågar ta ordet när det är en tillåtande, positiv och respektfull stämning i gruppen. Vi kan tydligt se detta i t.ex. våra samlingssituationer.

Vad gör det med självkänslan och självförtroendet när man känner att man själv är någon som kan berätta för andra?

Här har vi sett en stor förändring under projektets gång: några barn tog självvalt på sig rollen som berättare, då barnen spelade Alfons. *Jag kan läsa!* sade ett barn när hon berättat sagan. Vi ser en stor ökning av barn som väljer att gå till soffan och titta i/"läsa" böcker, själva och för varandra, under den fria leken. Ett barn berättar så här: *Ibland vill jag berätta för andra kompisar. Ibland när jag sitter i soffan och läser med E då kommer R och A. Dom sitter bara ett litet tag sen går dom iväg och leker i Teaterrummet. Sen kommer E och S och dom och dom lyssnade på två sagor som jag berättade.*

Kan vi se att barnens självkänsla stärks när de får skapa en egen saga som kan berättas? Barnen fick mötas två och två och berätta varsin saga för varandra. Sedan fick de under flera tillfällen arbeta med att göra illustrationer till sina sagor. Vi

pedagoger fick ibland stötta barnen i deras berättande, och också ställa krav på att hålla sig kvar i huvudberättelsen, dvs att inte sväva iväg alltför mkt, knyta ihop och få ett slut. Vi pedagoger hjälpte barnen att välja ut vad de kunde göra för illustrationer till texten (för att begränsa och förtydliga).

Vi såg att det fanns utmaningar - att hålla fokus, att hålla sig till grundhistorien och att avsluta. Vi såg vid flera tillfällen att barnen lärde sig av varandra under tecknandets gång: *Jag har lärt mig rita hur någon springer, och det har S också gjort, för hon var ju med när jag lärde mig det. Och både jag och S har lärt oss att rita tankebubblor!*

Andra utmaningar var att rita hur någon känner sig, hur kan du rita att någon går/springer och pratar. Barnen funderade även kring storlek/skala. När böckerna var klara fick barnen visa dem och ”läsa” dem för sina kompisar. Vi märkte att barnen var stolta över sina sagor och att dom gärna vill läsa dem. Vi har också märkt att andra barn har inspirerats och själva vill skapa sagor och att de gör det i den fria leken.

Hur detaljrikt berättar barnet till en bild som vi har valt ut? Vilket intresse ser vi hos barnet för att berätta? Behöver barnen många följdfrågor som stöd? Hur väl uppfattar barnet skeenden och konsekvenser? Ser vi en utveckling av språket när barnet får berätta till samma bild i slutet av projektet?

Vid första tillfället såg vi en skillnad vad gäller ålder i förståelse av vad som händer, samt att hålla fokus. Vi såg att många barn var kommunikativa, även de som tampas med språkande. Vi såg även att många barn har ett dåligt ordförråd, svårt att bygga meningar och svårt att hitta ord. Vi upplever att många har ett torftigt språk: ”en sån”, ”den”. Många av barnen hade svårigheter att tolka och förstå bilden samt att kunna tänka framåt. Vad händer sen?

Vid det andra tillfället, i slutet av projektet, var det flera av barnen som använde ett mer utvecklat språk och längre meningar än vid det första tillfället. Vi såg en ökad lust hos många barn att få berätta. Vid båda tillfällen behövdes en hel del stöttning från pedagogens sida, med följdfrågor och att vi bekräftade vad de sade. Vi förstår självklart att olika faktorer kan påverka resultatet, såsom dagsform, tid på dagen, om de fått gå ifrån en aktivitet, om kompisar leker i angränsande rum m.m.

Vårdnadshavarnas delaktighet

Vårdnadshavarna har blivit delaktiga genom föräldramöte, utvecklingssamtal, månadsbrev och dokumentationer.

På föräldramötet fick vårdnadshavare svara på följande frågor:

1. Forskning visar att vi läser mindre för våra barn - vad tror du att det beror på?
Svar: *Mycket TV, Ipads,. Utvecklingen, TV, Ipads m.m., har stulit lite utav bokläsandet på dagtid.*

2. När känner du att du får tillfällen till samtal med ditt barn?

Svar: *På väg hem från förskola, vid läggning och matbord, i bilen, på kvällen.*

3. Fundera över vilka barnböcker ditt barn tycker om att lyssna på eller titta i. Varför tror du att ditt barn tilltalas av just de böckerna?

Svar: *Pelle Svanslös, Halvan, Bojan, Saga på ridskolan, Mulle Meck.*

4. Vilka spår av vårt projekt har du sett hemma?

Svar: *Frågor om vad det blir för mat, vill läsa bok, pratat om teater.*

Vårdnadshavarna blev också involverade då vi hade Bokens dag, genom att vara med och hjälpa sina barn att göra ett aktivt val och att låta sina barn få tänka igenom varför de valde just den boken.

Flera vårdnadshavare har, under utvecklingssamtal och i den dagliga kontakten, berättat att deras barn vill läsa böcker själva hemma och spela teater, då ibland hela familjen involveras.

Tankar inför nästa år

Vi ser hur viktigt det är att jobba språkstärkande, för att stärka barnens självkänsla: Om du har förmågan att uttrycka vad du känner och vill, är du bättre rustad att stå emot psykisk ohälsa, och har också större möjlighet att kunna påverka din situation. Vi vill fortsätta arbeta för att stärka barnens språk genom att jobba medvetet med detta även under nästa läsår.

I år har vi haft ett gemensamt fokus i huset, normkreativitet. På Hönan har vi tittat närmare på genusnormen. Vi pedagoger tycker oss ha sett att barnen i sin fria lek ofta väljer roller utifrån kön, och att det inte har varit en stor bredd av rollekar. Flera av pojkarna har ofta valt att leka mer actionfyllda lekar, som t.ex Ninjago, där de springer mycket och använder vapen samtidigt som det är övervägande flickor som leker familjelek samt teaterlek på scenen. Vi har sett att några barn bryter mot denna norm. Nästa läsår vill vi satsa på rollek på avdelningen. Vi vill ge barnen ett rikt urval av lekar att utgå ifrån och få barnen att känna att de har tillträde till alla lekar oavsett kön, ålder, m.m.